

Gradonačelnik Dragoslav Pavlović

Grad Niš

7. jula 2, Niš, Serbia

gradonacelnik@ni.rs

mayer@ni.rs

Delegacija EU u Srbiji

Avenija 19a, Vladimira Popovića 40/V, 11073 Belgrade, Serbia

DELEGATION-SERBIA@eeas.europa.eu

Dr. Michael O'Flaherty

Komesar za ljudska prava

Kancelarija Komesara za ljudska prava

Savet Evrope, 67075 Strasbourg Cedex, France

Sekretarijat Evropske komisije protiv rasizma i netrpeljivosti

Savet Evrope, F-67075 Strasbourg Cedex, France

Kancelarija predstavnika UN u Srbiji

UN House, Bulevar Zorana Đinđića 64, 11070 Novi Beograd, Srbija

rca-unorcsrbia@un.org

Brisel, 24. novembar 2025.

Poziv na hitnu akciju: isključenje električne energije u romskoj zajednici Crvena zvezda u Nišu

Poštovani gradonačelnice Pavloviću,

Evropski centar za prava Roma (ERRC) je međunarodna organizacija pod vođstvom Roma koja se bavi pravom u javnom interesu, nadgleda i štiti ljudska prava Roma u Evropi i pruža pravnu zaštitu u slučajevima kršenja ljudskih prava.

Grupa za decu i mlade „Indigo“ je nacionalno udruženje koje pruža podršku deci i mladima iz marginalizovanih grupa i zagovara ostvarivanje njihovih prava.

Pišemo vam u vezi sa nedavnim prekidom snabdevanja električnom energijom romskoj zajednici Crvena zvezda u Nišu. Ovo neformalno naselje postoji više od pet decenija, ali i

dalje ostaje neformalno zbog kontinuiranog propusta lokalne samouprave da ga uključi u prostorne i urbanističke planove razvoja. Kao rezultat takve strukturne isključenosti, pojedinačni domovi ne mogu biti legalizovani, a stanovnicima je onemogućeno da dobiju standardne, individualne priključke na javnu elektrodistributivnu mrežu. Umesto toga, čitava zajednica je primorana da se oslanja na samo dva zajednička brojila – model koji se ne koristi u drugim, neromskim naseljima i koji nije u skladu sa principima jednakog pristupa javnim komunalnim uslugama. Ovakav strukturno nepravedan aranžman izlaže sva domaćinstva zajedničkom obračunu utroška električne energije, nagomilavanju dugova za koje nijedno pojedinačno domaćinstvo nije odgovorno, kao i kolektivnom isključenju čak i kada mnoge porodice uredno ispunjavaju svoje obaveze.

Potpuno isključenje električne energije izvršeno je 22. oktobra 2025. godine, nakon početka grejne sezone i na samom početku zime, ostavljajući desetine porodica (uključujući decu, starije osobe, osobe sa invaliditetom i hroničnim bolestima) u nesigurnim i ponižavajućim uslovima, bez mogućnosti da zagreju svoje domove, pripremaju hranu, skladište lekove ili održavaju minimalnu higijenu. Pristup električnoj energiji neophodan je za ostvarivanje čitavog niza drugih prava: osobe sa zdravstvenim problemima ne mogu bezbedno skladištiti ili koristiti svoje lekove, održavati higijenu ili sprovoditi neophodne tretmane; deca i učenici ne mogu da uče ili pišu domaće zadatke nakon što se dan završi već oko 16 časova, niti mogu učestvovati u bilo kakvim aktivnostima koje doprinose njihovom razvoju, a kamoli da se igraju ili ostvaruju pravo na porodični život; a verske i kulturne prakse, uključujući obavljanje uobičajenih pogrebnih rituala, postaju znatno otežane ili nemoguće. Nedostatak svetla i grejanja takođe stvara dodatne socijalne tenzije unutar domaćinstava i zajednice, jer porodice i komšije ostaju bez ikakvog angažmana čim padne mrak, što povećava napetost i konflikte u već ranjivom okruženju i dodatno narušava dostojanstvo cele zajednice. Rizici nisu apstraktni – tokom prethodnog isključenja električne energije 2018. godine, najmanje jedan stanovnik je navodno stradao od posledica smrzavanja, što ilustruje veoma realne i potencijalno fatalne posledice ovakvih mera. Trenutno je jedan stanovnik tek pušten iz bolnice nakon amputacije stopala usled komplikacija dijabetesa, a onemogućeno mu je da adekvatno tretira ranu, čuva insulin u frižideru, održava higijenu i oporavlja se fizički i emocionalno.

Poslednje isključenje je još zabrinjavajuće zbog toga što se dešava u trenutku kada je diskriminatorna priroda priključenja, kolektivnog merenja, prakse naplate i ponovljenih isključenja električne energije u Crvenoj zvezdi već predmet žalbe koja se razmatra pred Ustavnim sudom Srbije. Ovaj postupak pred proistekao je iz parnice pokrenute 2017. godine od strane stanovnika naselja zajedno sa Evropskim centrom za prava Roma (ERRC), kojim se osporava diskriminatorni i strukturno štetan model snabdevanja električnom energijom nametnut zajednici. Sprovođenje potpunog isključenja dok je

predmet i dalje pod sudskim razmatranjem podriva delotvornost ovog pravnog leka i dodatno pojačava štetu koju stanovnici trpe.

Ovakvo pogoršanje uslova života izaziva ozbiljnu zabrinutost u pogledu obaveza Srbije u oblasti ljudskih prava, uključujući član 11 Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) i njegovo autoritativno tumačenje u Opštem komentaru br. 4, više odredbi Revidirane Evropske socijalne povelje, Preporuku br. 13 Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti (ECRI) Saveta Evrope o suzbijanju anticiganizma i diskriminacije Roma, kao i Preporuku Komiteta ministara Saveta Evrope Rec(2005)4 o unapređenju uslova stanovanja Roma i putnika u Evropi.

S obzirom na to da je neformalni status Crvene zvezde direktna posledica decenija nečinjenja lokalne samouprave, svaka kaznena mera zasnovana na toj neformalnosti — poput uskraćivanja individualnih priključaka na struju ili nametanja kolektivnog isključenja — je i nerazumna i diskriminatorna. Stanovnici su više puta iskazali spremnost da regulišu svoj status i preuzmu individualnu odgovornost za vlastitu potrošnju električne energije, ali im je to onemogućeno.

Stoga pozivamo nadležne organe da:

- Odmah ponovo uspostave snabdevanje električnom energijom, kao hitnu meru radi sprečavanja daljeg ugrožavanja tokom zime.
- Započnu korake ka uspostavljanju individualnog merenja po domaćinstvima ili drugog fer i nediskriminatornog modela snabdevanja.

Trenutna situacija ozbiljno ugrožava živote, zdravlje, dostojanstvo, kulturne prakse i bezbednost zajednice i predstavlja oblik strukturne diskriminacije zabranjene domaćim i međunarodnim standardima. Potreban je hitan, srazmeran i pravno usklađen odgovor. Radujemo se vašem odgovoru putem e-pošte na jonathan.lee@errc.org ili poštom na adresu: European Roma Rights Centre, Avenue de Cortenbergh 71, 4. sprat, 1000 Brisel, Belgija.

S poštovanjem,

Đorđe Jovanović
Predsednik
ERRC

Tamara Simonović
Izvršna direktorka
Grupa za decu i mlade „Indigo“

